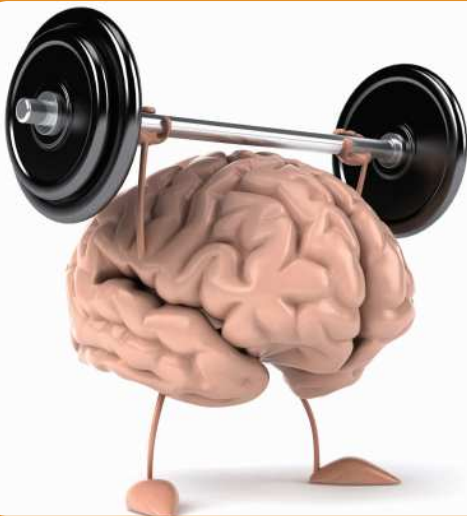

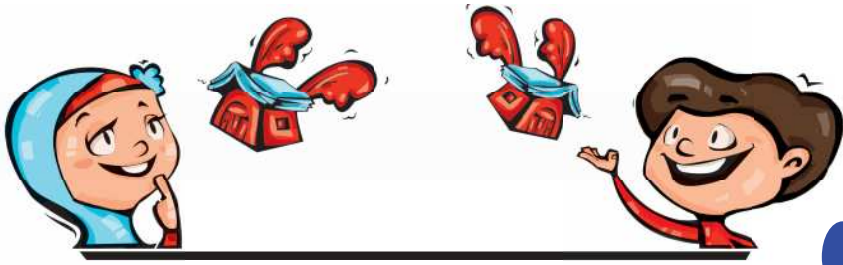
فصل ششم

علم و عمل

- ✓ پروین اعتصامی و اشعارش
- ✓ قالب شعری قطعه
- ✓ سودمند بودن زندگی
- ✓ تأثیر مطالعه در ارتقای دانش
- ✓ ارج نهادن به بزرگان علم و ادب
- ✓ افزایش گنجینهی لغات
- ✓ مخفف و کوتاه ساختن واژه‌ها
- ✓ اصوات و شبه جمله
- ✓ تضاد و واژه‌های مخالف

توانا بود هر که دانا بود
زدانش دل پیر برنا بود
از این پرده برتر سخن گاه نیست
زهستی مراندیشه را راه نیست

شبه جمله: شبه جمله به گروهی از کلمات می‌گویند که مانند جمله به تنهایی معنی مستقلی دارند و معمولاً برای بیان حالات عاطفی و احساسی بیان می‌شوند. «هان، آه، وای، آی، به به، ای کاش، الهی، آفرین، به نام خدا، افسوس، شگفتا، مبادا، ساکت، به چشم، بله، مرگ، آمین، درود و ...» شبه جمله هستند.

مثال: هان (آگاه باش)، شگفتا (عجیب است)، مبادا (این کار را انجام نده)، آفرین (تو را تحسین می‌کنم).

منادا نیز یک شبه جمله محسوب می‌شود.

کلمات کوتاه شده: گاهی شاعران یا نویسندگان از کلمات کوتاه شده‌ای مانند: «پار، دی، گه، شه و...» برای لطافت بخشیدن و زیبایی نثر یا نظم استفاده می‌کنند.

مثال:

پار ← پارسال	گه ← گاه	دی ← دیروز	مه ← ماه
شه ← شاه	شها ← ای پادشاه	به ← بهتر است	

بازسازی: بازسازی وقایع و رویدادها یکی از راه‌های تمرین در نویسندگی است. می‌توان رویدادهای کوچک را به صورت یک داستان کوتاه بازسازی کرد.

مثال: امروز در مدرسه، میلاد امام زمان (عج) را جشن گرفتیم.

فردا پانزدهم ماه شعبان است. به مناسبت تولد امام مهدی (ع) اولیای مدرسه امروز زنگ آخر، جشن زیبایی در سالن اجتماعات گرفته بودند. ابتدا یکی از دانش‌آموزان، سوره حمد را خواند و هم‌هی دانش‌آموزان با او جمع‌خوانی کردند. سپس گروه سرود «ایمان»، سرود زیبایی در مدح و ستایش امام عصر خواند که با تشویق فراوان جمع روبه‌رو شد. بعد از آن نمایش زیبایی توسط گروه نمایش مدرسه که از دانش‌آموزان دوره‌ی دوم تشکیل شده بود، به اجرا درآمد. در این زمان با شیرینی و شربت از همه پذیرایی شد و بعد مولودی زیبایی توسط فردی خوانده شد که بسیار لذت بردیم و در آخر با هم‌خوانی دعای فرج، برنامه به اتمام رسید.

دوست خوبم، متن املاي زیر را بخوان و از بزرگ‌ترهای مهربانت بخواه، املاي آن را به تو بگویند. سپس خودت آن را از روی کتاب تصحیح کن و به سؤال‌های آن پاسخ بده.

«عبرت»

قصه‌های زیادی از درختان کهنسال شنیده‌ایم که از جور تبر به ستوه آمده‌اند و به واسطه‌ی تیشه‌ی هیزم‌شکن از بیخ و بن قطع شده‌اند و سپس به وسیله‌ی ارّه‌ی نجّارها به اشکال گوناگون در آمده‌اند. موسم پاییز که فرا می‌رسد، روستاییان سحر به میان درختان رفته و توده‌های هیمه را جمع‌آوری می‌کنند و به خانه‌هایشان می‌آورند، تا هر تکه با سوختن و تولید شعله از بیهودگی و بی‌حاصلی به آتش گرم و دلنشین بدل شود و برای دیگران مفید باشد. ای عزیز حکیم، از داستان درختان بسیار باید آموخت. هر وقت درخت ناتوان می‌شود و تنه‌اش را حشرات خالی می‌کنند، برای افروختن آتش، مهیا می‌شود و از آن هیمه‌ها تهیه می‌کنند.

با توجه به متنی که خواندی، به سؤال‌های زیر پاسخ بده.

۱ درختان کهنسال از چه چیزی به ستوه آمده‌اند؟

- الف. جور تبر
- ب. تیشه‌ی هیزم‌شکن
- پ. صاعقه
- ت. جور تبر و تیشه‌ی هیزم‌شکن

۲ چه زمانی می‌توان از درخت، به عنوان هیزم استفاده کرد؟

- الف. زمانی که نهال است.
- ب. زمانی که درختی برومند است.
- پ. زمانی که تنه‌ی درخت پوسیده و خالی شده است.
- ت. زمستان که برگ ندارد.

۳ کدام گزینه صفت دارد؟

- الف. تولید شعله
- ب. ارّه‌ی نجّار
- پ. تیشه‌ی هیزم‌شکن
- ت. عزیز حکیم

با مطالعه‌ی دقیق متن درس پانزدهم به سؤال‌های زیر پاسخ بده.

۴ شعر «میوه‌ی هنر» در چه قالبی سروده شده است؟ طبق کدام آرایه نوشته شده است؟

قافیه‌های شعر «میوه‌ی هنر» را پیدا کن و بنویس.

مفهوم کلی شعر «میوه‌ی هنر» را در چند سطر بنویس.

مفهوم بیت زیر چیست؟

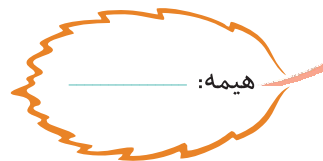
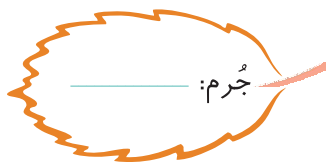
«از گفته‌ی ناکرده و بیهوده چه حاصل؟
کردار نکو کن، که نه سودی است ز گفتار»

بیت «گفتش تبر آهسته که جرم تو همین بس / کاین موسم حاصل بود و نیست تو را بار» از چند جمله تشکیل شده است؟ (جمله‌ها را مشخص کن.)

هم معنی و مترادف کلمه‌های زیر را بنویس.

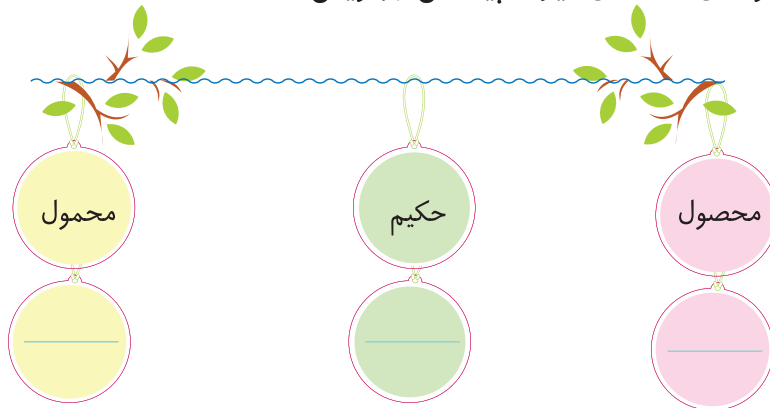

با توجه به متن شعر، جدول زیر را کامل کن.

کلمه‌ی کامل	مخفف کلمه	کلمه‌ی کامل	مخفف کلمه
از	_____	که از	_____
اگر	_____	_____	دگر
_____	مه	که این	_____
دیروز	_____	بهتر	_____

از متن شعر، هم‌خانواده‌ی کلمه‌های زیر را پیدا کن و بنویس.

در جای خالی کلمه‌ی مناسب بنویس. (به متن حکایت «افلاطون و مرد جاهل» توجه کن).

گویند روزی _____ نشسته بود. مردی _____ نزد او آمد و نشست و _____ کرد به حرف زدن.
در _____ سخن، گفت: «امروز _____ مرد را دیدم که سخن تو می‌گفت و تو را _____ می‌کرد».

بخش‌های مناسب را به یکدیگر وصل کن.

فرجام، به جز سوختنش نیست سزاوار	گفتش تبر آهسته، که جرم تو همین بس
ناچیزی تو، کرد بدین گونه تو را خوار	آوخ که شدم هیزم و آتشگر گیتی
اندام مرا سوخت چنین ز آتش ادبار	آن شاخ که سر بر کشد و میوه نیارد
کاین موسم حاصل بود و نیست تو را بار	خندید برو شعله که از دست که نالی؟

داستان «افلاطون و مرد جاهل» چه پیامی برای ما دارد؟ آن را در چند جمله‌ی کوتاه بیان کن.

با توجه به متن درس «میوه‌ی هنر» جدول زیر را کامل کن.

کلمه‌ای که حرف «ق» دارد.	کلمه‌ای که حرف «ذ» دارد.	کلمه‌ای که حرف «ع» دارد.	کلمه‌ای که ۲ نقطه دارد.	کلمه‌ای که ۵ دندانه دارد.
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

در عبارات زیر شبه جمله‌ها را پیدا کن و بنویس.

پیش از آن که سقراط را محاکمه کنند، از او پرسیدند: «ای سقراط، بزرگ‌ترین آرزویی که در دل داری، چیست؟» پاسخ داد: «هیئات، چه گویم؟ بزرگ‌ترین آرزوی من این است که به بالاترین نقطه‌ی شهر صعود کنم و با صدای بلند به مردم بگویم، افسوس! ای دوستان من، چرا با این حرص و ولع بهترین و عزیزترین سال‌های زندگی خود را به جمع ثروت و سیم و طلا می‌گذرانید؟ آگاه باشید که در نهایت مجبور خواهید بود که همه‌ی ثروت خود را بگذارید و بروید.»

داستان زیر را با گذاشتن شماره مرتب کن و بخوان.

- ◆ بخیل گفت: اوّل تو حاجت مرا روا کن تا من هم حاجت تو را برآورم.
- ◆ مسکینی نزد بخیلی رفت و از او حاجتی خواست.
- ◆ گفت: «حاجتم این است که از من حاجت نخواهی.»
- ◆ مسکین گفت: «حاجت تو چیست؟»

مفهوم ضرب‌المثل «تو نیکی می‌کن و در دجله انداز / که ایزد در بیابانت دهد باز» را در یک بند بیان کن و بنویس.

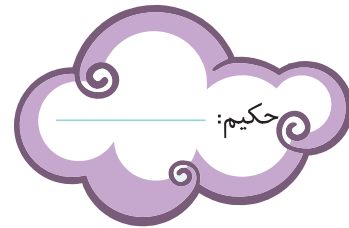
آزمون پایانی فصل ششم

۱ بیت زیر را به نثر ساده و روان بنویس.
«آوخ که شدم هیزم و آتشر گیتی

اندام مرا سوخت چنین ز آتش ادبار»

۲ هم‌خانواده‌ی واژه‌های زیر را بنویس.

۳ چرا افلاطون گریه کرد و سر به زیر انداخت؟

۴ فایده‌های قصه‌خوانی را بیان کن و بنویس.

۵ تفاوت‌های حکایت‌گویی و نظم‌خوانی را بنویس.

۶ در جاهای خالی کلمه‌ی مناسب بنویس.

الف. چهارم، چنان نکند که _____ (مصتمع، مستمع)، ملول گردد.

ب. افلاطون بزرگ‌مردی است، _____ (خاستم، خواستم) که شکر و سپاس او را به تو رسانم.

۷ در جمله‌ی زیر «را» به چه معنا است؟

الف. لقمان را گفتند: «ادب از که آموختی»؟

ب. راست گفتن را پیشه گیرید که روی را روشن دارد.

پ. راه روشن نمایان کنم شما را.

۸ مفهوم بیت «خرد را تو روشن بصر کرده‌ای / چراغ هدایت تو بر کرده‌ای» را بنویس و یک آرایه‌ی ادبی در این

شعر مشخص کن.

بلی تا حدودی خیر

☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

خود ارزیابی

۱. متن درس‌ها و اشعار را با مهارت کافی می‌خوانم.
۲. در پیدا کردن واژه‌های هم‌خانواده و مخالف توانایی دارم.
۳. در بندنویسی و خاطره‌نویسی و لطیفه‌نویسی مهارت دارم.
۴. ادبیات کهن و امروزی را می‌شناسم و می‌توانم آن را روان بخوانم.
۵. مفهوم حرف «تا» در جمله‌ها را تشخیص می‌دهم و آن را در جمله‌های مختلف به کار می‌برم.

آزمون غنی سازی فصل ششم

۱ تعداد جمله‌ها در کدام گزینه نادرست است؟

- ۱) خدایا جهان پادشاهی تو راست
- ۲) آن تهی مغز را چه علم و خبر
- ۳) خروشید و جوشید و بر کند خاک
- ۴) نگویند از سر بازیچه حرفی
- زما خدمت آید، خدایی تو راست (۴)
- که بر او هیزم است یا دفتر (۱)
- زسمش زمین شد همه، چاک چاک (۴)
- کزان پندی نگیرد صاحب هوش (۲)

۲ کدام دسته از حروف زیر نمی‌تواند دو جمله را به هم وصل کند؟

- ۱) امّا - ولی
- ۲) ولی - که
- ۳) که - و
- ۴) تا - به

۳ در کدام عبارت منادا وجود دارد؟

- ۱) خدا مسلمین و مؤمنین را قرین رحمت نماید.
- ۲) بازآی سخن مادر خویش به جان بشنو
- ۳) خدایا رحمت خویش را از ما دریغ مدار.
- ۴) خدا بیامرز آدم خوبی بود.

۴ املاي کدام کلمه با توجه به معنای آن نادرست است؟

- ۱) ساعی: کوشا
- ۲) غضاف: دروغ، لاف
- ۳) قید: مانع
- ۴) مذلت: خواری و پستی

۵ کدام دسته از کلمات زیر مخالف هم نیستند؟

- ۱) سهل، صعب
- ۲) تهی، پر
- ۳) معلوم، مبهم
- ۴) دریغ، تیغ

۶ در کدام گزینه، ترتیب «حروف ربط» درست آمده است؟

«مادر مقابل در مدرسه ایستاده بود - به من نگاه می‌کرد. من مراقب بودم - مبادا از جلوی چشمم دور شود. همه‌ی

حواسم به ایشان بود - در یک چشم به هم زدن، دیگر او را ندیدم.»

- ۱) امّا، و، که
- ۲) و، که، امّا
- ۳) و، امّا، که
- ۴) امّا، که، و

۷ در کدام گزینه، غلط املايي وجود دارد؟

- ۱) شوق و ذوق
- ۲) عجیب و غریب
- ۳) خان و خوانزاده
- ۴) تلخیص و خلاصه

۸ کدام گزینه با بقیه متفاوت است؟

۱ آگه

۳ کله

۲ کوته

۴ آنگاه

۹ کدام گزینه با بقیه متفاوت است؟

۱ لطف، لطیف، لطایف

۳ کرم، تکریم، اکرام

۲ وحش، محشر، وحوش

۴ صحن، صحنه، تحصن

۱۰ کدام گزینه، شبه جمله نیست؟

۱ هان

۳ امیدوارم

۲ مرحبا

۴ انشاءالله

۴ ۳ ۲ ۱ ۵

۴ ۳ ۲ ۱ ۴

۴ ۳ ۲ ۱ ۳

۴ ۳ ۲ ۱ ۲

۴ ۳ ۲ ۱ ۱

۴ ۳ ۲ ۱ ۱۰

۴ ۳ ۲ ۱ ۹

۴ ۳ ۲ ۱ ۸

۴ ۳ ۲ ۱ ۷

۴ ۳ ۲ ۱ ۶

۵ حکایت گویی: اول آن که قصه‌ای که ادا خواهد کرد، باید که بر استاد خوانده باشد و تکرار کرده باشد و چون سخن گوید، خام نباشد، سخن لایق جماعت گوید و نثر و نظم را زیبا بخواند و اعتدال را نگه دارد.
نظم خوانی: به آهنگ بخواند و سخن را در دل مردم بنشاند.

۶ الف. مستمع ب. خواستم

۷ الف. به ب. حرف اضافه پ. برای

۸ تو باعث روشنایی عقل و اندیشه شدی و مثل چراغی نورانی هدایتگر هستی. آرایه تشبیه.

۱ آه و دریغ و افسوس که من هیزم و آتش افروز جهان شدم و وجود من از چنین آتش بدبختی سوخت.

۲ حکیم: حکمت
تسلّی: تسلّا
جاهل: جهالت
حرمت: حریم

۳ زیرا فرد نادانی او را ستوده بود.

۴ از فایده‌های قصه‌خوانی می‌توان به کسب تجربه از راه غیرمستقیم و بدون تجربه‌ی سختی‌ها، اشاره کرد. زیرا ما آن قدر عمر نخواهیم کرد که همه چیز را خود تجربه کنیم. پس بهتر است از پندها و تجربیات دیگران استفاده کرده و بهره ببریم.

پاسخنامه کلیدی آزمون غنی‌سازی

پاسخنامه فصل اول

۴ ۳ ۲ ۱ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱ ۴ ۴ ۳ ۲ ۱ ۳ ۴ ۳ ۲ ۱ ۲ ۴ ۳ ۲ ۱ ۱

۴ ۳ ۲ ۱ ۱۰ ۴ ۳ ۲ ۱ ۹ ۴ ۳ ۲ ۱ ۸ ۴ ۳ ۲ ۱ ۷ ۴ ۳ ۲ ۱ ۶

پاسخنامه فصل دوم

۴ ۳ ۲ ۱ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱ ۴ ۴ ۳ ۲ ۱ ۳ ۴ ۳ ۲ ۱ ۲ ۴ ۳ ۲ ۱ ۱

۴ ۳ ۲ ۱ ۱۰ ۴ ۳ ۲ ۱ ۹ ۴ ۳ ۲ ۱ ۸ ۴ ۳ ۲ ۱ ۷ ۴ ۳ ۲ ۱ ۶

پاسخنامه فصل سوم

۴ ۳ ۲ ۱ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱ ۴ ۴ ۳ ۲ ۱ ۳ ۴ ۳ ۲ ۱ ۲ ۴ ۳ ۲ ۱ ۱

۴ ۳ ۲ ۱ ۱۰ ۴ ۳ ۲ ۱ ۹ ۴ ۳ ۲ ۱ ۸ ۴ ۳ ۲ ۱ ۷ ۴ ۳ ۲ ۱ ۶

پاسخنامه فصل چهارم

۴ ۳ ۲ ۱ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱ ۴ ۴ ۳ ۲ ۱ ۳ ۴ ۳ ۲ ۱ ۲ ۴ ۳ ۲ ۱ ۱

۴ ۳ ۲ ۱ ۱۰ ۴ ۳ ۲ ۱ ۹ ۴ ۳ ۲ ۱ ۸ ۴ ۳ ۲ ۱ ۷ ۴ ۳ ۲ ۱ ۶

پاسخنامه فصل پنجم

۴ ۳ ۲ ۱ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱ ۴ ۴ ۳ ۲ ۱ ۳ ۴ ۳ ۲ ۱ ۲ ۴ ۳ ۲ ۱ ۱

۴ ۳ ۲ ۱ ۱۰ ۴ ۳ ۲ ۱ ۹ ۴ ۳ ۲ ۱ ۸ ۴ ۳ ۲ ۱ ۷ ۴ ۳ ۲ ۱ ۶

پاسخنامه فصل ششم

۴ ۳ ۲ ۱ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱ ۴ ۴ ۳ ۲ ۱ ۳ ۴ ۳ ۲ ۱ ۲ ۴ ۳ ۲ ۱ ۱

۴ ۳ ۲ ۱ ۱۰ ۴ ۳ ۲ ۱ ۹ ۴ ۳ ۲ ۱ ۸ ۴ ۳ ۲ ۱ ۷ ۴ ۳ ۲ ۱ ۶

